

TÁC ĐỘNG CỦA CÁC PHƯƠNG PHÁP TÍNH GIÁ XUẤT KHO ĐẾN LỢI NHUẬN CỦA DOANH NGHIỆP THƯƠNG MẠI

ThS. Phạm Thị Thu, Khoa Kinh tế-QTĐ, Trường Đại học Thành Đông

TÓM TẮT

Trong điều kiện giá cả hàng hóa thường xuyên biến động, hàng hóa được mua với các mức giá khác nhau sẽ làm ảnh hưởng đến giá vốn hàng hóa xuất bán, từ đó ảnh hưởng đến lợi nhuận kinh doanh trong kỳ kế toán của doanh nghiệp. Bài viết phân tích tác động của các phương pháp tính giá xuất kho hàng hóa như phương pháp bình quân, phương pháp nhập trước - xuất trước, phương pháp thực tế đích danh đến lợi nhuận của các doanh nghiệp thương mại.

Từ khóa: *phương pháp tính giá, hàng tồn kho, lợi nhuận, doanh nghiệp.*

ABSTRACT

In the condition that commodity prices often fluctuate, goods purchased at different prices will affect the cost of goods sold, which thereby affects the business profit in the accounting period of the enterprise. The article analyzes the impact of methods of calculating inventory prices such as the average method, the first-in-first-out method, and the specific identification method on the profits of commercial enterprises.

Keywords: *pricing method, inventory, profit, business.*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong các doanh nghiệp thương mại, giá vốn hàng bán là một trong những chi phí chiếm tỷ trọng lớn trong tổng chi phí sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp. Theo chuẩn mực kế toán Việt Nam số 02 “Hàng tồn kho”, giá vốn hàng hóa xuất bán được xác định theo một trong các phương pháp tính giá xuất kho như phương pháp bình quân, phương pháp nhập trước - xuất trước, phương pháp thực tế đích danh. Khi giá cả hàng hóa biến động (tăng, giảm) việc sử dụng các phương pháp tính giá khác nhau sẽ cho trị giá vốn hàng bán khác nhau, từ đó làm ảnh hưởng đến chỉ tiêu lợi nhuận trên báo cáo tài chính của doanh nghiệp. Vì vậy, phân tích tác động của các phương pháp tính giá xuất kho đến lợi nhuận của doanh nghiệp thương

mại là việc làm cần thiết, giúp các doanh nghiệp cân nhắc lựa chọn phương pháp tính giá phù hợp tại từng thời điểm khác nhau mang lại lợi ích tối đa cho doanh nghiệp.

2. PHƯƠNG PHÁP TÍNH GIÁ XUẤT KHO HÀNG HÓA TRONG DOANH NGHIỆP THƯƠNG MẠI

Để xác định được giá thực tế (giá gốc) của hàng hóa xuất bán trong kỳ thì tùy theo đặc điểm hoạt động của các doanh nghiệp thương mại, tùy theo yêu cầu quản lý và trình độ nghiệp vụ của người làm kế toán có thể sử dụng một trong các phương pháp tính giá xuất kho sau đây. Tuy nhiên, cần phải lưu ý một điều rằng, khi sử dụng các phương pháp tính giá phải tuân thủ nguyên tắc nhất quán, nếu có sự thay đổi phương pháp phải giải trình và thuyết minh, nêu rõ

những tác động của sự thay đổi tới các báo cáo tài chính của doanh nghiệp.

a. Phương pháp bình quân gia quyền cả kỳ dự trữ

$$\text{Giá thực tế hàng hóa xuất bán} = \text{Số lượng hàng hóa xuất bán} \times \text{Giá đơn vị bình quân cả kỳ dự trữ của hàng hóa xuất bán}$$

$$\text{Đơn giá BQGQ cả kỳ của hàng hóa} = \frac{\text{Giá trị hàng hóa tồn đầu kỳ} + \text{Giá trị hàng hóa nhập trong kỳ}}{\text{Số lượng hàng hóa tồn đầu kỳ} + \text{Số lượng hàng hóa nhập trong kỳ}}$$

Phương pháp bình quân gia quyền cả kỳ dự trữ tuy đơn giản, dễ làm, chỉ cần tính toán một lần vào cuối kỳ nhưng khối lượng công việc dồn vào cuối kỳ (cuối kỳ mới xác định được trị giá vốn của hàng hóa xuất kho trong kỳ), gây ảnh hưởng đến tiến độ của các phần hành khác đồng thời ảnh hưởng đến công tác quyết toán. Hơn nữa, phương pháp này chưa đáp ứng được yêu cầu kịp thời của thông tin kế toán ngay tại thời điểm phát sinh nghiệp vụ. Phương pháp bình quân gia quyền cả kỳ dự trữ thích hợp với những doanh nghiệp thương mại có nhiều chủng loại hàng hóa và thường xuyên biến động.

b. Phương pháp nhập trước xuất trước (FIFO – First In First Out)

Phương pháp này dựa trên giả định hàng hóa nào nhập kho trước sẽ được xuất ra trước, lấy đơn giá xuất bằng đơn giá nhập. Hàng hóa tồn kho còn lại cuối kỳ là hàng nhập ở gần thời điểm cuối kỳ (hàng tồn là hàng nhập sau, hàng mới).

Theo phương pháp này thì giá trị hàng hóa xuất kho được tính theo giá của lô hàng nhập kho ở thời điểm đầu kỳ hoặc gần đầu kỳ, giá trị của hàng tồn kho được tính theo giá của hàng nhập kho ở thời điểm cuối kỳ hoặc gần cuối kỳ còn tồn kho.

Trường hợp giá hàng hóa có xu hướng tăng thì phương pháp đánh giá này có giá vốn nhỏ nhất đồng thời cũng tạo ra giá trị hàng hóa tồn kho cuối kỳ cao nhất và ngược lại.

Phương pháp nhập trước xuất trước giúp cho chúng ta có thể tính được ngay trị giá vốn hàng hóa xuất kho của từng lần xuất hàng, do vậy đảm bảo cung cấp thông tin kịp thời cho nhà quản lý. Trị giá vốn của hàng hóa tồn kho sẽ tương đối sát với giá cả thị trường của mặt hàng đó.

c. Phương pháp thực tế đích danh

Theo phương pháp này hàng hoá xuất kho thuộc lô hàng nhập nào thì lấy đơn giá nhập kho của lô hàng đó làm đơn giá xuất để xác định trị giá vốn hàng hóa xuất bán. Phương pháp thực tế đích danh tuân thủ nguyên tắc phù hợp của kế toán; chi phí thực tế phù hợp với doanh thu thực tế. Giá trị của hàng hóa xuất bán phù hợp với doanh thu mà nó tạo ra. Hơn nữa, giá trị hàng hóa tồn kho được phản ánh đúng theo giá trị thực tế của nó. Tuy nhiên, việc áp dụng phương pháp này đòi hỏi những điều kiện khắt khe, chỉ những doanh nghiệp thương mại kinh doanh có ít loại mặt hàng, hàng hóa có giá trị lớn, mặt hàng ổn định và nhận diện được thì mới có thể áp dụng được phương pháp này.

Mỗi phương pháp tính giá xuất kho đều có những ưu, nhược điểm nhất định. Mức độ chính xác và độ tin cậy của mỗi phương pháp phụ thuộc vào yêu cầu quản lý, trình độ, năng lực nghiệp vụ và trình độ trang bị công cụ tính toán, phương tiện xử lý thông tin của doanh nghiệp. Ngoài ra, còn phụ thuộc vào yêu cầu bảo quản, tính phức tạp về chủng loại, quy cách và sự biến động của hàng hóa trong doanh nghiệp thương mại đó.

3. TÁC ĐỘNG CỦA CÁC PHƯƠNG PHÁP TÍNH GIÁ XUẤT KHO HÀNG HÓA ĐẾN CÁC CHỈ TIÊU TRÊN BÁO CÁO TÀI CHÍNH CỦA DOANH NGHIỆP THƯƠNG MẠI

Việc lựa chọn phương pháp tính giá xuất kho của hàng hóa có ảnh hưởng đồng thời đến các chỉ tiêu trên các báo cáo tài chính của đơn vị.

Một là, ảnh hưởng đến giá vốn hàng bán, một chỉ tiêu quan trọng trong báo cáo kết quả kinh doanh, từ đó có thể làm tăng hoặc giảm lợi nhuận trong kỳ tùy theo phương pháp tính giá xuất kho mà đơn vị lựa chọn cũng như xu hướng biến động giá cả hàng hóa mua vào trong kỳ tính kết quả.

Hai là, ảnh hưởng đến chỉ tiêu hàng tồn kho cuối kỳ trên bảng cân đối kế toán, từ đó làm tăng hoặc giảm giá trị tài sản (hàng hóa) của đơn vị.

Ba là, tác động đến báo cáo lưu chuyển tiền tệ bởi vì khi tác động đến lợi nhuận cũng sẽ tác động đến số thuế thu nhập doanh nghiệp (số tiền nộp thuế) từ đó ảnh hưởng dòng tiền.

4. TÁC ĐỘNG CỦA CÁC PHƯƠNG PHÁP TÍNH GIÁ XUẤT KHO HÀNG HÓA ĐẾN LỢI NHUẬN CỦA DOANH NGHIỆP THƯƠNG MẠI

Theo phương pháp nhập trước – xuất trước, khi có nghiệp vụ xuất bán hàng hóa thì hàng hóa xuất kho là hàng cũ được mua trước đó. Nếu giá cả có xu hướng tăng, giá vốn hàng hóa được tính theo giá của các mặt hàng cũ với giá thấp hơn so với giá hiện tại. Do đó, lợi nhuận theo phương pháp này sẽ ở mức cao nhất, đồng nghĩa với khoản thuế thu nhập doanh nghiệp phải nộp là cao nhất, tạo ra gánh nặng về thuế cho doanh nghiệp. Ngược lại, khi giá cả hàng hóa có xu hướng giảm, giá vốn hàng hóa được tính theo giá của lô hàng cũ với giá cao hơn so với giá hiện tại, lợi nhuận sẽ ở mức thấp nhất, giảm thiểu gánh nặng thuế.

Theo phương pháp bình quân, giá vốn hàng hóa xuất bán được xác định bằng trung bình của giá cả hàng hóa bán ra trong kỳ, không phản ánh được sự biến động của giá cả, không đưa ra dự kiến về thông tin giá phí hiện hành trên cả báo cáo tài chính và báo cáo kết quả kinh doanh, nó cũng không giúp việc giảm thiểu gánh nặng thuế cũng như không phát sinh những kết quả nặng nề nhất khi có những thay đổi khác nhau.

Khác với hai phương pháp trên, phương pháp thực tế đích danh không thể điều chỉnh lợi nhuận kế toán tại thời điểm bán. Hàng hóa mua vào được xác định giá phí tại thời điểm mua, kế toán chỉ có thể sử dụng giá gốc mua vào của hàng hóa để hạch toán giá vốn hàng hóa xuất bán. Doanh nghiệp không thể lựa chọn một loại giá khác để điều chỉnh lợi nhuận trong kỳ.

5. KẾT LUẬN

Trong một thị trường ổn định, khi giá cả hàng hóa không thay đổi thì việc lựa chọn phương pháp tính giá xuất kho không tác động đến lợi nhuận trong kỳ kế toán tại vì các phương pháp tính giá

đều cho cùng một kết quả khi giá không đổi từ kỳ này sang kỳ khác. Tuy nhiên, trong một thị trường không ổn định, giá cả hàng hóa thường xuyên biến động thì mỗi phương pháp tính giá sẽ cho trị giá vốn hàng hóa khác nhau dẫn đến lợi nhuận tạo ra không giống nhau. Các phương pháp trên đều được thừa nhận, song mỗi phương pháp tính giá xuất kho hàng hóa thường có những ảnh hưởng nhất định đến chỉ tiêu lợi nhuận trên báo

cáo kết quả kinh doanh. Vì vậy, doanh nghiệp lựa chọn phương pháp nào phải được công khai và sử dụng nhất quán trong suốt niên độ kế toán. Trên cơ sở tuân thủ các nguyên tắc chung của kế toán và tùy theo điều kiện cụ thể về chủng loại hàng hóa, tình hình nhập xuất, trình độ của nhân viên kế toán mà doanh nghiệp lựa chọn phương pháp tính giá hàng hoá xuất kho cho hợp lý và hiệu quả.

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

- [1]. Bộ Tài chính (2014), *Thông tư 200/2014/TT-BTC ngày 22/12/2014 của Bộ trưởng Bộ Tài chính Hướng dẫn Chế độ kế toán doanh nghiệp*.
- [2]. Bộ Tài chính (2001), *Chuẩn mực kế toán số 02 “Hàng tồn kho”*.